

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

СОЦІАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

підготовки бакалавра

Луцьк – 2026

Силабус освітнього компонента «СОЦІАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ» підготовки здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Розробник: Петрук В.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми
Соціальна робота. Соціальна педагогіка:

(проф. Чернета С.Ю.)

Гарант освітньо-професійної програми
Соціальне забезпечення

(доц. Колосок А.М.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

протокол № 10 від 28 січня 2026 р.

Завідувач кафедри:

(проф. Чернета С.Ю.)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна (очна) форма здобуття освіти	23 Соціальна робота 231 Соціальна робота ОПП Соціальна робота. Соціальна педагогіка 232 Соціальне забезпечення ОПП Соціальне забезпечення Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання <u> 3 </u>
		Семестр <u> 5-ий </u>
ІНДЗ: <u>є/немає</u>		Лекції <u> 10 </u> год.
		Практичні (семінарські) <u> 20 </u> год. Лабораторні <u> </u> год. Індивідуальні <u> </u> год.
		Самостійна робота <u> 110 </u> год. Консультації <u> 10 </u> год.
Мова навчання	українська	

II. Інформація про викладача (-ів)

ППП Петрук Вікторія Віталіївна,

Науковий ступінь кандидат педагогічних наук,

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

Контактна інформація

Телефон +380973517506,

Електронна пошта PetrukViktoriia@vnu.edu.ua

Дні занять <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу.

Вивчення ВОК «Соціальна діяльність релігійних організацій» спрямований на аналіз історії становлення традиції милосердя та благодійності в Україні та за кордоном; специфіки благодійної діяльності різних релігійних організацій та державно-конфесійної взаємодії в системі соціальної роботи.

Силабус вибіркового освітнього компонента «Соціальна діяльність релігійних організацій» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Мета - засвоєння здобувачами освіти знань та уявлень про інститут соціального служіння в сучасному суспільстві, нормативно-правових основ добровільної та благодійної діяльності в Україні, сучасних практик конфесійної підтримки в системі соціальної роботи.

Завдання ВОК:

- вивчення проблеми соціальної роботи в різних конфесіях; аналіз соціального служіння православ'я;

- аналіз із науково-соціальних позицій мети християнського соціального вчення і використання набутих знань у практичній роботі;

- формування у студентів вміння аналізу історичних джерел і наукової літератури, написання рефератів, доповідей, повідомлень.

Soft skills. навички комунікації; здатність брати на себе відповідальність; вміння

налагоджувати міжособистісні контакти; працювати в команді; розуміння важливості дедлайнів; здатність логічно і системно мислити; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та інше.

Під час опанування ВОК «Соціальна діяльність релігійних організацій», ЗО розвивається, зокрема:

- здатність фокусуватися на аспектах милосердя та благодійності в Україні та за кордоном під час аналізу професійних ситуацій;
- розвиток навички використання програм, що реалізуються релігійними та благодійними організаціями на підтримку незахищених верств населення;
- розвиток критичного мислення у процесі використання технології соціального служіння в сучасних умовах;
- уміння працювати в команді, яке формується під час групових обговорень, дискусій, дебатів та спільного розв'язання освітніх завдань;
- формування навичок прийняття відповідальних рішень з різними організаціями (в тому числі і релігійними) для розширення ресурсних можливостей при вирішенні соціальних утруднень клієнта;
- здатність до професійної рефлексії, що проявляється в осмисленні власного досвіду, труднощів та досягнень в соціальній сфері.

1. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Теоретико-прикладні аспекти соціальної діяльності релігійних організацій						
Тема 1. Історія становлення традиції милосердя та благодійності в Україні	23	2	4	16	1	ДС, ДБ/8-8
Тема 2. Соціальне служіння: поняття, форми, суб'єкти взаємодії	24	2	4	16	2	ДС, ДБ/8-8
Тема 3. Конституційно-правовий статус релігійних організацій в Україні	24	2	4	16	2	РЗ/К, ДБ/8-8
Тема 4. Організаційно-правове регулювання діяльності благодійних організацій	18	-	2	15	1	РЗ/К, ДБ/8
Тема 5. Розбудова та становлення мережі благодійних фондів	18	-	2	15	1	РЗ/К, ДБ/8
Тема 6. Специфіка благодійної діяльності різних релігійних організацій	21	2	2	16	1	РЗ/К, ДБ/8
Тема 7. Практика благодійної діяльності бізнес-компаній в Україні	22	2	2	16	2	ДС, ДБ/8
Разом	150	10	20	110	10	80
Види підсумкових робіт (за потреби)						Бал
Контрольна робота (за наявності)						20/Т
ІНДЗ (за наявності)						-
Інше (вказати)						-
Всього годин/Балів	150	10	20	110	10	

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, РМГ – робота в малих групах, КР – контрольна робота тощо.

2. Завдання для самостійного опрацювання.

Підготувати інформацію відповідно до теми.

№ з/п	Тема	Кількість годин
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Теоретико-прикладні аспекти соціальної діяльності релігійних організацій		
1.	Підберіть уривки з наукових текстів до проблеми, що розглядається на практичному занятті.	16
2.	Складіть термінологічний словник до теми, що розглядається	16
3.	Обґрунтувати свободу віросповідання як фундаментальне загальновизнане право людини на національному і на міжнародному рівнях	16
4.	Проаналізуйте Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації».	15
5.	Обґрунтувати класифікацію фондів за основними ознаками свого міста	15
6.	Обґрунтуйте специфіку благодійної діяльності на прикладах різних новітніх релігійних рухів свого міста	16
7.	Обговорення підручника Благодійність за правилами: принципи, основні засади, практичне застосування / Автори-упорядники: А. Гулевська-Черниш, К. Ржевська, Л. Ярошенко К.: Абетка благодійності, 2013. 59 с.	16
Всього		110

IV. Політика оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти ОК «Соціальна діяльність релігійних організацій» здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового модульного контролю знань згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки» від 26.06.2025 р. Завдання поточного контролю – перевірка навчальних досягнень здобувачів освіти. Завдання підсумкового контролю – перевірка розуміння і засвоєння здобувачами освіти програмового матеріалу загалом, логіки та взаємозв’язків між окремими розділами, здатності творчого використання засвоєних знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми ОК тощо. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою.

Формою контролю вивчення ОК «Соціальна діяльність релігійних організацій» є залік. Максимальна кількість балів за поточний контроль з освітнього компонента – 100 балів. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, робота в малих групах, індивідуальна робота здобувачів освіти, виступи на практичних заняттях, участь у дискусіях та дебатах, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем, тощо. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у таблиці 2 силабуса освітнього компонента. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми. Оцінювання тем для самостійної роботи, які виносяться на самостійне опрацювання здобувачами освіти і не розглядаються під час аудиторних занять, контролюються під час підсумкового модульного контролю, підсумкового контролю.

Згідно із Силабусом ОК здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт,

спортивних змаганнях, мистецьких конкурсах тощо й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю з відповідного ОК. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету. При цьому загальна кількість балів за поточну роботу, у випадку ОК, де передбачено залік, не може перевищувати, як правило, 100 балів.

Результати поточного контролю знань здобувачів освіти вносяться до електронного журналу успішності і сумуються під час виставлення підсумкового бала з ОК.

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які визначені силабусом ОК (оцінювання за шкалою від 0 до 100).

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), він має право відпрацювати пропущені заняття на консультаціях за графіком, затвердженим на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

У день складання заліку за основною сесією заборонено проводити додаткові опитування здобувача освіти, а також здобувач освіти не має права дозвлати будь-який вид робіт, передбачений силабусом освітнього компоненту.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

Повторне складання заліків, екзаменів допускається не більше як два рази з кожного ОК: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».

Виявлення ознак **академічної недоброчесності** в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, іспиту заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Основні види відповідальності здобувачів освіти за порушення академічної доброчесності (ч.6 статті 42 Закону України «Про освіту»): повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); відрахування з університету; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих університетом пільг з оплати навчання.

У випадку таких подій – реагування відповідно до Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, працевлаштування, участь у програмі академічної мобільності, здобуття освіти за іншою спеціальністю (освітньою програмою), навчання за програмою «Подвійний диплом», тривале відрядження за основним місцем роботи, станом здоров'я, перебування у відпустці в зв'язку з вагітністю та пологами або для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, наявність статусу особи з особливими освітніми потребами) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком (див. Положення про організацію освітнього процесу здобувачів освіти за індивідуальним графіком навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки).

Підготовка здобувачів вищої освіти за **дуальною формою** здобуття освіти у ВНУ імені Лесі Українки здійснюється відповідно до Положення про підготовку здобувачів за дуальною формою здобуття освіти у Волинському національному університеті імені Лесі Українки від 29.08.2025р. Години, форма навчання та особливості організації освітнього процесу визначаються на семестр (поточний навчальний рік) та відображаються в індивідуальних графіках навчання здобувачів освіти та програмі навчання.

В процесі вивчення ОК під час проведення занять можуть використовуватись технології дистанційного навчання через мережу «Інтернет» в умовах карантинних обмежень, воєнного стану; навчанні здобувачів освіти під час хвороби; участі у дистанційних олімпіадах, конкурсах; отриманні консультацій тощо (див. Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки). Навчання осіб із особливими потребами передбачає залучення додаткових технологій дистанційного навчання під час здійснення всіх видів підготовки, включаючи професійно-практичну, з урахуванням особливостей розвитку здобувачів освіти. Під час організації освітнього процесу в Університеті технології дистанційного навчання можуть використовуватись при проведенні навчальних занять, контрольних заходів, а також при забезпеченні самостійної роботи.

Визнання результатів навчання, отриманих здобувачами вищої освіти у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проекту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) освітнього компонента (Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки).

Здобувачі вищої освіти можуть долучатися до оновлення змісту ОК шляхом подання пропозицій викладачу. Електронна адреса викладача для таких пропозицій: PetrukViktoriia@vnu.edu.ua

V. Підсумковий контроль

Із вибірових освітніх компонентів форма контролю – залік. Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силябусом.

Мінімальна позитивна кількість балів – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку, як правило, – 100. На ліквідацію академічної заборгованості (складання

заліку) виносяться тестові завдання та практичні вправи, які складаються відповідно до питань, винесених на залік.

Питання заліку

1. Перші форми допомоги і підтримки у стародавніх слов'ян.
2. Княжа та церковно-монастирська форми підтримки нужденних в Київській Русі.
3. Благодійність в епоху українського Відродження.
4. Земська система опіки.
5. Радянська система соціального забезпечення населення.
6. Соціальна робота в незалежній Україні.
7. Суть соціального служіння Церкви.
8. Напрямки соціального служіння конфесій.
9. Цільові групи, на які спрямована соціальна діяльність релігійних організацій.
10. Основні форми соціально значущої діяльності християнських конфесій в Україні.
11. Державно-конфесійна взаємодія в системі соціальної роботи.
12. Специфіка благодійної діяльності новітніх релігійних рухів.
13. Конституційне право на свободу віросповідання в Україні.
14. Релігійні організації: поняття, ознаки, види.
15. Характеристика різноманітних релігійних організацій в Україні.
16. Механізм створення й легалізації релігійних організацій.
17. Права та обов'язки релігійних організацій, їх фінансування та власність.
18. Взаємовідносини релігійних організацій і держави.
19. Засади діяльності й засновники та учасники благодійних організацій.
20. Види благодійних організацій, їх характеристика.
21. Установчі документи благодійних організацій.
22. Реєстрація благодійної організації.
23. Суть поняття «благодійний фонд».
24. Класифікація фондів за основними ознаками.
25. Основні форми фінансування, що здійснюються благодійними фондами.
26. Благодійна діяльність релігійних організацій.
27. Специфіка благодійної діяльності новітніх релігійних рухів.
28. Принципи благодійності: відповідність; врядування.
29. Принципи благодійності: внутрішні політики, процедури, програми підтримки; управління: менеджмент і фінанси.
30. Принципи благодійності: спілкування з громадою (комунікація); моніторинг та оцінка;
31. Суть, цілі та сфери благодійної діяльності.
32. Принципи благодійності: співпраця; відповідність.
33. Основні та найпопулярніші сфери благодійного соціального інвестування.

VI. Шкала оцінювання

Робота на практичному занятті комплексно оцінюється науково-педагогічним працівником, враховуючі такі критерії: правильність одержаних відповідей; повнота та логічність відповіді; наявність висновків та ілюстративних прикладів.

Результат самостійної роботи здобувачів вищої освіти (завдання для самостійного опрацювання) оцінюються під час практичних занять із відповідної теми і є складовою частиною загальної кількості балів за практичне заняття.

Оцінювання тем для самостійної роботи, які виносяться на самостійне опрацювання здобувачами освіти і не розглядаються під час аудиторних занять, контролюються під час підсумкового модульного контролю, підсумкового контролю.

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

8 балів - Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом за відповідною темою, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, в т.ч. самостійної роботи, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки, представляє результати виконання завдань для самостійної роботи за умови особистого представлення виконаного завдання на практичному занятті.

7 балів - Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом за відповідною темою, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, в т.ч. самостійної роботи, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.

6 балів - Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом за відповідною темою, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, в т.ч. самостійної роботи, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, не завжди послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.

5 бали - Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу за відповідною темою, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень та понять. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає неточності та помилки, виконує завдання для самостійної роботи.

4 бали - Оцінюється робота здобувача освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу за відповідною темою, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень та понять. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки, частково виконує завдання для самостійної роботи.

3 бали - Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який відтворює певну частину навчального матеріалу за відповідною темою, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень та понять. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки, не виконує завдання для самостійної роботи.

2 бали - Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який відтворює мінімальну частину навчального матеріалу за відповідною темою, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень та понять. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки, не виконує завдання для самостійної роботи.

1 бал – Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не володіє навчальним матеріалом за відповідною темою та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань, однак присутній на практичному занятті та бере участь в інтерактивній взаємодії.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
0–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Баюра Д.О. Соціальне інвестування як вищий рівень корпоративної соціальної відповідальності. Теоретичні та прикладні питання економіки. Збірник наукових праць. Випуск 24. К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2011. С. 212-218.

2. Благодійність за правилами: принципи, основні засади, практичне застосування / Автори-упорядники: А. Гулевська-Черниш, К. Ржевська, Л. Ярошенко. К.: Абетка благодійності, 2013. 59 с.

3. Грیشнова О.А. Розробка інвестиційних проектів у форматі соціальної відповідальності бізнесу. Соціально-трудові відносини: теорія та практика. Збір. наук. праць. №2(4), 2012. К.: КНЕУ ім. В. Гетьмана. С. 15-23.

4. Закон України "Про свободу совісті та релігійні організації" ВВР від 23.04.1991. № 987-XXI.

5. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», розділ 1, стаття 1. - <http://zakon.rada.gov.ua>

6. Закон України «Про об'єднання громадян», розділ 1, стаття 3. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

7. Зелена книга української благодійності - 2013 / Асоціація благодійників України, ІАЦ «Громадський простір». К., 2014. 42 с.

8. Інституційні процеси конфесійного життя світу й України. Колективна монографія. За редакцією професора А. Колодного. К.: УАР, 2015. 384 с.

9. Роль церкви як соціального інституту у сучасному українському суспільстві. Н. О. Зайцева-Чіпак. Вісник Львівського університету. 2010. №4.–С. 14-21.